

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1α. και A1.β.

1. Λ. «ὁ Ἐπιμηθεύς ἔλαθεν αὐτόν καταναλώσας τὰς δυνάμεις»
2. Σ. «ἔρχεται Προμηθεύς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν»
3. Σ. «Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεύς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὔρου»
4. Λ. «εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν»
5. Σ. «καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεταί»

B1. Κατά τη δημιουργία των θνητών γενών οι θεοί ανέθεσαν στον Επιμηθέα και τον Προμηθέα να διαμοιράσουν τα εγγενή χαρακτηριστικά στο ανθρώπινο γένος και το ζωικό βασίλειο. Μετά από παράκληση του Επιμηθέα αναλαμβάνει ο ίδιος τη «μοιρασιά» και ο αδελφός του Προμηθέας αναλαμβάνει την επιθεώρηση έπειτα από την ολοκλήρωση της διανομής των χαρακτηριστικών. Ο Επιμηθέας μοίρασε με σοφία τα εφόδια στα ζώα φροντίζοντας με ιδιαίτερο ζήλο τη σωτηρία κάθε είδους και προσφέροντας στο καθένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που θα εξασφάλιζαν την επιβίωσή τους, υπηρετώντας τον νόμο της αναπλήρωσης. Στο τέλος όμως της κατανομής διαπίστωσε ότι δεν υπήρξε αρκετά προνοητικός, καθώς δεν του έμειναν εφόδια για τον άνθρωπο κι έτσι βρίσκεται σε αδιέξοδο σχετικά με την κατάσταση του ανθρώπου (έλαθεν αὐτόν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα. Λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο). Έτσι, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως απρονόητος και απερίσκεπτος, εφόσον κατανάλωσε όλα τα εφόδια που δόθηκαν από τους θεούς στο ζωικό βασίλειο και άφησε τον άνθρωπο παντελώς ανεφοδιασμένο. Ο Επιμηθέας, λοιπόν, του οποίου ακόμα και το όνομα αποδίδει τον απρονόητο χαρακτήρα του (Ἐπιμηθεύς <ἐπί+μῆδος<μῆδομαι, δηλαδή σκέφτομαι αφότου πράξω, είμαι οψίνους) είναι αποκλειστικά υπεύθυνος για την κατάσταση φυσικής αδυναμίας (ἀπορίας) στην οποία βρέθηκε ο άνθρωπος, η οποία ήταν αποτέλεσμα της πνευματικής του κατωτερότητας («οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεύς»). Ενώ, λοιπόν, ο Επιμηθέας είχε δώσει με φροντίδα και σοφία όλα τα απαραίτητα εφόδια στα ζώα, στο τέλος της μοιρασιάς διαπίστωσε ότι βρισκόταν σε αδιέξοδο («ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο»), γιατί τα εφόδια εξαντλήθηκαν και ο άνθρωπος έμεινε «ἀκόσμητος». Τα τέσσερα επίθετα με τα οποία αποδίδεται η κατάσταση που βρέθηκε ο άνθρωπος (γυμνὸν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον) τονίζουν την απaráδεκτη εγκατάλειψη του ανθρώπινου γένους από τον Επιμηθέα.

Την κατάσταση που ο ίδιος ο Επιμηθέας δημιούργησε ήρθε για να αναστρέψει ο Προμηθέας, κλέβοντας τη σοφία της Αθηνάς και τη φωτιά του Ηφαίστου προκειμένου να τα προσφέρει στον άνθρωπο και να του εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις για επιβίωση και δημιουργία του υλικού και του πνευματικού πολιτισμού. Αξίζει να σημειώσουμε ότι ο Προμηθέας καταδικάστηκε για κλοπή εξαιτίας του απρονόητου αδελφού του (Προμηθέα δε δι' Ἐπιμηθέα ὕστερον, ἦπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν).

B2. Η μετάβαση του ανθρώπου από την κατάσταση της φυσικής αδυναμίας και των βιολογικών εξαρτήσεων στην αναζήτηση της αυτονομίας του συμβολίζεται με τον Προμηθέα και τη φιλόδοξη κλοπή των «δώρων» του για τον άνθρωπο από το εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου. Τα «δώρα» αναπληρώνουν τη φυσική αδυναμία του ανθρώπου στον κόσμο. Η κλοπή, λοιπόν, των τεχνικών γνώσεων και της φωτιάς έχει πρακτικό αντίκρισμα στον άνθρωπο, καθώς του επιτρέπουν να επινοεί τα προς το ζῆν και να εφαρμόζει πρακτικά

τις επινοήσεις του. Ο άνθρωπος είναι σε θέση με τις δύο αυτές κατακτήσεις να μετασχηματίζει τους σχεδιασμούς και τις επινοήσεις του σε πρακτικό πρόγραμμα ζωής.

Πιο συγκεκριμένα, ο Προμηθέας έκλεψε από το κοινό οίκημα της Αθηνάς και του Ηφαίστου τη φωτιά του Ηφαίστου και την «έντεχνον σοφίαν» της Αθηνάς. Ως «έντεχνον σοφίαν» θεωρούμε τη σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, τη σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη, τις τεχνικές γνώσεις, ενώ το επίθετο «έντεχνος» υποδηλώνει αυτόν που είναι μέσα στα όρια της τέχνης, τον έμπειρο, τον επιδέξιο. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική, κ.τ.λ. Ο προσδιορισμός «έντεχνος» επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει, επομένως, πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί και όχι αυτή που συνδέουμε με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία, δηλαδή τις θεωρητικές γνώσεις. Κατανοούμε, λοιπόν, τον όρο ως τεχνογνωσία, η οποία επιτρέπει στον άνθρωπο να προβεί σε επινοήσεις και εφαρμογές σωτήριες για τη ζωή του. Τα δώρα του Προμηθέα συνετέλεσαν στο να αποκτήσει ο άνθρωπος «τήν περι τὸν βίον σοφίαν», χρήσιμες δηλαδή γνώσεις, προκειμένου να αντισταθμίσει τις ελλείψεις των εφοδίων που είχαν δοθεί στα υπόλοιπα έμβια όντα.

Ο Πρωταγόρας θεωρεί σκόπιμο να αναφέρει στο σημείο αυτό της αφήγησης ότι ο Προμηθέας δεν μπόρεσε να δώσει στους ανθρώπους την πολιτική τέχνη, το υψηλότερο και καλύτερο δώρο, φυλαγμένο από τον ίδιο τον Δία, αλλά με την πράξη κλοπής περιορίστηκε στο δώρο της τεχνογνωσίας, ευεργετικό βέβαια, αλλά κατώτερο. Γίνεται σαφές ότι η πολιτική τέχνη είναι ανώτερη κατάκτηση, η οποία στον μύθο χαρακτηρίζει την κοινότητα των θεών και αποτελεί στοιχείο εξουσίας του Δία απέναντι στους άλλους θεούς και τον κόσμο.

Συνακόλουθα, η κατάκτηση της τεχνικής από τον άνθρωπο, που χαρακτηρίζεται σαν τιτανική πράξη κλοπής, συνέβη σε μια πρώιμη φάση, προκοινωνική και δείχνει τις τότε δυνατότητες του ανθρώπινου πνεύματος. Αντίθετα, η πολιτική ήταν ακόμη απρόσιτη στο ανθρώπινο πνεύμα και κατακτήθηκε σε μεταγενέστερη στιγμή της ιστορίας του ανθρώπου και αφού είχαν διαμορφωθεί οι κατάλληλες συνθήκες.

Η ειδιοποιός διαφορά ανάμεσα στην έντεχνη σοφία, λοιπόν, και την πολιτική αρετή καθώς και η σπουδαιότητα της τελευταίας φαίνεται και από το γεγονός ότι ο Προμηθέας δεν είχε πρόσβαση στην ακρόπολη όπου ήταν το οίκημα του Δία, καθώς εκεί υπήρχαν οι «Διὸς φυλακαὶ φοβεραι». Οι φύλακες του Δία ήταν η Βία και το Κράτος, που συμβολίζουν τη δυσκολία και τις επίπονες προσπάθειες του ανθρώπινου γένους να αποκτήσει την πολιτική τέχνη, τις γνώσεις δηλαδή για την οργάνωση κοινωνιών και για την ομαλή συνύπαρξη των ανθρώπων σε αυτές. Έμμεσα ο Πρωταγόρας προβάλλει την αξία και τη σημασία της τέχνης που υπόσχεται ότι διδάσκει στους νέους της Αθηνάς.

B3.

A. Σ

B. Σ.

Γ. Λ.

Δ. Σ.

Ε. Λ.

B4.

είμαρμένη-μερίδιο

έξιέναι-εισιτήριο

ἔσχε-σχῆμα

κλέπτει-κλεψύδρα

λαθών-λήθη

B5. Τόσο στον πρωταγόρειο μύθο όσο και στον Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου παρουσιάζεται η συνεισφορά του Προμηθέα στην κατάκτηση της τεχνογνωσίας από τον άνθρωπο και την επιβίωσή του. Στον μύθο ο Προμηθέας παρουσιάζεται ως φιλόανθρωπος, προνοητικός, ευεργέτης της ανθρωπότητας, ο οποίος διακινδυνεύει για χάρη των ανθρώπων και κλέβει από τους θεούς την έντεχνο σοφία και την έμπυρο τέχνη της Αθηνάς και του Ηφαίστου αντίστοιχα και τα δωρίζει στον άνθρωπο. Άμεσο απότοκο είναι τόσο η επιβίωση του ανθρώπου όσο και η δημιουργία πνευματικού πολιτισμού (γλώσσα, θρησκεία) και υλικού πολιτισμού, στοιχεία που ο άνθρωπος κατάφερε αναπτύσσοντας την κατασκευαστική του ικανότητα. Η τιμωρία του Προμηθέα για την κλοπή των θείων δώρων αναφέρεται στον πρωταγόρειο μύθο με εξαιρετική λιτότητα καθώς ο Πρωταγόρας μάλλον εστιάζει στη μετέπειτα εξέλιξη του ανθρώπου, χωρίς όμως να παραγνωρίζει τη συμβολή του Προμηθέα σε αυτή.

Στον αντίποδα, ο Αισχύλος τοποθετεί τον Προμηθέα να μιλά σε α' ενικό πρόσωπο σε μια προσπάθεια να υπερασπιστεί τον εαυτό του και να δικαιολογήσει την κλοπή μπροστά στα όργανα της τάξης του Δία, απαριθμώντας διεξοδικά τα ευεργετήματα που προσέφερε στον άνθρωπο. Ο Προμηθέας τους δίδαξε τα πάντα (όπως π.χ. την ιατρική, τη μαντική τέχνη, τη μεταλλοτεχνία). Στον Προμηθέα Δεσμώτη δεν αναφέρονται τα δώρα που έκλεψε ο Προμηθέας από τους θεούς αλλά μόνο ο υλικός και πνευματικός πλούτος που προέκυψε από αυτά, χωρίς να επισημαίνεται απαραίτητα η συμβολή του ανθρώπου στη δημιουργία αυτή. Από τον τρόπο που μιλά ο Προμηθέας στο έργο του Αισχύλου μπορούμε να διακρίνουμε έναν εγωκεντρισμό και μια έπαρση, στοιχείο που επιβεβαιώνει τόσο η χρήση α' ενικού προσώπου και η χρήση προσωπικών αντωνυμιών α' προσώπου όσο και το χωρίο: «Να το έργο μου...δωρεές του Προμηθέα» όπου ο Προμηθέας τονίζει ότι είναι υπεύθυνος για κάθε τεχνολογικό και μη επίτευγμα και κανένα νουνεχής άνθρωπος δεν μπορεί να το αμφισβητήσει.

Γ1. Εγώ, βέβαια, δεν είμαι ειδικός/είμαι αδαής/είμαι απλός πολίτης, ωστόσο γνωρίζω ότι το καλύτερο είναι να διδάσκεται (κανείς) την αρετή από την ίδια του τη φύση, και κατά δεύτερον (το να διδάσκεται) από όσους όντως γνωρίζουν καλά κάτι σωστό σε μεγαλύτερο βαθμό παρά από όσους κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης (ή παραπλάνησης). Ίσως, λοιπόν, εγώ να μην εκφράζομαι με λέξεις όπως οι σοφιστές. Γιατί ούτε αυτό επιζητώ.

Γ2. Ο Ξενοφών διατυπώνει εναργώς τους προβληματισμούς του αναφορικά με την επιρροή των σοφιστών στους νέους. Τονίζει ότι οι σοφιστές δεν οδηγούν τους νέους στην αρετή, παρόλο που αυτό ευαγγελίζονται (ὅτι φασί μὲν ἐπ' ἀρετὴν ἄγειν οἱ πολλοὶ τοὺς νέους, ἄγουσι δ' ἐπὶ τοῦναντίον'), και ότι ασχολούνται με ανούσια θέματα (περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται) οδηγώντας τους νέους σε ευτελείς και μάταιες απολαύσεις και καλλιεργώντας ασήμαντες ηδονές (αἱ μὲν ἡδοναὶ κεναί, ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι). Οι νέοι έτσι

σπαταλούν τον χρόνο τους χρονοτριβώντας σε ανώφελες ασχολίες και σπουδές (διατρίβειν δ' ἄλλως παρέχει τοῖς ἐλπίσασί τι ἐξ αὐτῶν μαθήσεσθαι), ενώ οι σοφιστές τους απομακρύνουν τελικά από τις χρήσιμες γνώσεις (ἐτέρων κωλύει χρησίμων καὶ διδάσκει κακά). Επιπλέον, χρησιμοποιούν εξεζητημένο ύφος και λεξιλόγιο για να αποκρύψουν την κενότητα των λόγων τους (τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐζήτηται, γνῶμαι δὲ ὀρθῶς ἔχουσαι, αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ' ἀρετήν, οὐδαμοῦ).

Γ3.α. ἄνδρας, γράμμα, οὐστυνας, οὐ

Γ3.β. ἐωράκαμεν-ἴδωμεν, ἐποίησαν-ποιήσωσι(ν), παρέχονται-παράσχωσι(ν).

Γ4.α. Ο υποθετικός λόγος εκφράζει την απλή σκέψη του λέγοντος.

Προσδοκώμενο: Ἐάν/ἄν/ἤν + υποτακτική → μελλοντική έκφραση (οριστική μέλλοντα, δυνητική ευκτική κ.ά).

ὀνόματα μὲν οὐ παιδεύσει/οὐκ ἂν παιδεύσειε, γνῶμαι δὲ (παιδεύσουσι/παιδεύσειαν ἄν), ἐάν/ἄν/ἤν καλῶς ἔχωσι(ν).

Θεωρούμε, ωστόσο, ότι σωστή απόδοση στην υποθετική πρόταση είναι η ελλειπτική ως προς το ρήμα της κύρια πρόταση «γνῶμαι δὲ (παιδεύσειαν ἄν)».

Γ4.β. Η σύνταξη είναι παθητική.

Μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη: Οὗτοι πολλά γεγράφασιν.